

תנועת הקיבוץ הדתי

ג' אייר תשע"א, 7.5.2011

גיליון מס' 257

פרשת אמור

"ויצא בן אשה ישראלית..." לאן יצא?

מאת רחל קרון, קיבוץ עין הנצי"ב

לספר ויקרא מבנה מיוחד במינו, אשר נחשף כאשר מגלים את מקומם של שני הסיפורים היחידים המופיעים בו: מות בני אהרון בפרשת "שמיני", וסיפור המקלל המופיע בסוף פרשת "אמור". שני הסיפורים מחלקים את הספר לשלושה מעגלי תוכן, המקבילים למבנהו של המשכן: פרשות תחילת הספר עד לסיפור מות בני אהרון עוסקות בעבודת המקדש הנעשית על ידי כהנים בלבד – קודש קדשים. ומכאן עד סוף פרשת אמור - המצוות המקרבות כל יחיד אל מעלת הקודש. פרשות בהר-בחוקותי שלאחר סיפור המקלל, עוסקות בהוויתו של העם בארצו ובתנאי התקיימותו בה – חצר המשכן / המקדש. התבוננות כזאת בתכנון של ספר ויקרא מעוררת למחשבה על משמעותו לנו ולחיינו.

ועולה השאלה על משמעותם של הסיפורים המפרידים בין חלקי הספר ויוצרים את מבנהו. ננסה להבין בהקשר זה את משמעותו של סיפור המקלל:

וַיֵּצֵא בֶן אִשָּׁה יִשְׂרָאֵלִית וְהוּא בֶן אִישׁ מִצְרִי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֵּצֵאוּ בְּמַחְנֶה בֶן הַיִּשְׂרָאֵלִית וְאִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי: וַיִּקַּב בֶּן הָאִשָּׁה הַיִּשְׂרָאֵלִית אֶת הַשֵּׁם וַיִּקְלַל וַיִּבְיֵאוּ אֹתוֹ אֶל מֹשֶׁה וְשֵׁם אָמוֹ שְׁלֹמִית בַּת דְּבָרִי לְמֹשֶׁה דָּן:

ומביא רש"י שלושה מדרשים למלה "ויצא":

"מהיכן יצא? רבי לוי אומר: מעולמו יצא,

רבי ברכיה אומר: מפרשה שלמעלה יצא לגלג ואמר 'ביום השבת יערכנו' - דרך המלך לאכול פת חמה בכל יום, שמא פת צוננת של תשעה ימים?! בתמיה.

ומתניתא (ספרא) אמרה: מבית דינו של משה יצא מחוייב. בא ליטע אהלו בתוך מחנה דן, אמרו לו: מה טיבך לכאן? אמר להם: מבני דן אני, אמרו לו (במדבר ב) 'איש על דגלו באותות לבית אבותם' כתיב, נכנס לבית דינו של משה ויצא מחוייב, עמד וגדף".

ההסבר של הספרא, מסתמך על יחוסו של המקלל. מדובר בבן לאב מצרי ולאם ישראלית משבט דן אשר נדחה על ידי בני השבט בטענה שהשייכות נקבעת על פי האב, כלומר: בעיניהם הוא מצרי ונדחה מקרב מחנה ישראל. האיש פנה לבית דינו של משה, בהנחה שבניגוד לדחיית העם, ההנהגה או החוק יהיו לצידו, אך גם בבית הדין של משה לא נפתרה הבעיה, ועל כן עמד וחירף השם. כלומר, מדובר ביציאה מבית דינו של משה שביטאה את יציאתו מכלל ישראל, כי הוא אינו "בתוך בני ישראל".

רבי ברכיה אינו מדבר ביציאה פיזית אלא "יצא מפרשה שלמעלה", כלומר, התבוננות מבחוץ על כל הפרשיות שנשנו קודם לכן, העוסקות בקדושת הזמן, קדושת המקדש וקדושת עם ישראל. טענתו ביחס ללחם הפנים שכביכול הקב"ה "ניזון" מלחם לא טרי, מבטאת תפיסה בסיסית של זלזול במצוות, בגבולות שבין קודש וחול ובין טמא לטהור. אין כאן נסיון השתייכות שנכשל, אלא עמדה ביקורתית לכתחילה, של מישהו שכבר "יצא", הוא מחלל את הקודש, רואה בו דבר קל ונמצא מקלל.

רבי לוי המפרש "מעולמו יצא", אינו עוסק בסיבת החטא אלא במשמעותו: מעשה זה של קללת השם מביא להוצאת האדם מעולמו, ממהותו. כפי שמפרש "החינוך" (במשפטים):

"משורשי המצוה בברכת ה' לפי שמתרוקן האדם במאמר הרע ההוא מכל טובה... והנה הוא נחשב כבהמות, כי באותו הדבר ממש שבו הבדילו ה' לטובה ועשאו אדם, והוא הדיבור, שנבדל בו מן הבהמות, מבדיל הוא את עצמו לרעה ומוציא עצמו לגמרי מכל גדר הדעת"...

יש מקום להדגיש שהסיפור מתחיל בהתרחשות בין אדם לרעהו "וינצו במחנה", ותוצאתו קללת השם. לפני הוצאתו להורג, נזכרים בפרשה איסור נקיבת שם ה' ותוצאות חמורות שונות של מריבות בין בני אדם, כלפי שמיא וכלפי אדם, והדברים קשורים: על האדם לראות בזולת את בריאת ה' ומתוך כך לא יגיע למריבה עמו ולא לקללת השם.

פרשנויות הסיפור מקבילות לשלושת מעגליו של ספר ויקרא, שהוזכרו לעיל: שאלת השייכות לעם ישראל – חצר המשכן, משמעות המצוות – "והייתם קדושים", ומעגל "קודש הקודשים": התביעה לראות בזולת את הקרבה אל ה', ובפגיעה בזולת פגיעה בכבוד ה'.

רחל קרן, חברת קיבוץ עין הנצי"ב, בת לאפרים א. אורבך ז"ל ולחנה תבדל"א.

נשואה לגדליה. אם לשלשה וסבתא לשתים.

מלמדת במדרשת עין הנצי"ב. לומדת לקראת ד"ר בחוג למגדר באוניברסיטת בר אילן.

אפשר לקבל את דף פרשת השבוע של הקיבוץ הדתי בדואר אלקטרוני או לראות אותו באינטרנט באתר של תנועת הקיבוץ הדתי בכתובת: www.kdati.org.il/parashat/hashavua.htm

כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il ולרשום subscribe בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בשורת הנושא.

תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il

אתר האינטרנט של הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il